

This article analyzes the development of legal regulation of the application of the program-target method in the public budgeting sector in the Federal Republic of Germany. Clarified features of introducing at the legislative level of the application of the program-target method in the public budgeting sector at the national and local levels in this country.

Key words: budget, program-target method, budget sphere, federal level, budgeting.

УДК 341.82

Т.Р. ХАМЗІН

Тимур Рафаїлович Хамзін, аспірант Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету

ДЕЯКІ ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ЗА СТАТТЕЮ 476 МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

На основі аналізу вітчизняного митного законодавства важливо дослідити практичні аспекти застосування відповідальності за порушення митних правил за ст. 476 Митного кодексу України (далі – МК), зокрема необхідність проведення експертизи під час зупинення органом доходів і зборів митного оформлення товарів, описати предмет порушень, суб'єкт відповідальності та особливості судового розгляду справи.

Аспекти адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, досліджували С.П. Филь, В.П. Свирида, І.В. Стрижак, Г.О. Швець, П.В. Солошенко, С.А. Петренко та інші. Попри наявність зазначених досліджень, це питання підлягає дослідженню в аспекті практичного застосування ст. 476 Митного кодексу України.

Мета статті – проаналізувати умови застосування ст. 476 Митного кодексу України, зокрема проведення експертизи як необхідну умову порушення справи про порушення митних правил, а також аспекти судового розгляду справ про порушення митних правил за ст. 476 Митного кодексу України.

Розділ XIV діючого Митного кодексу України «Сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» містить положення про дієвий та актуальний механізм захисту прав інтелектуальної власності (далі – ПІВ), який передбачає:

1) ведення органами доходів і зборів митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, на підставі заяв правовласників;

2) призупинення митного оформлення товарів на строк до 10 робочих днів, а в разі необхідності – продовження цього строку на 10 робочих днів.

Невід'ємною та важливою складовою цього механізму є ст. 476 Митного кодексу України, яка передбачає адміністративну відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності, а саме: ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності. Зазначені дії тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (основне адміністративне стягнення) з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності (додаткове адміністративне стягнення)¹.

У зазначеному розділі, який складається з глави 57 «Заходи органів доходів і зборів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України», та відповідно ст. ст. 397–403, досить детально описані дії органів доходів і зборів, які застосовуються з метою захисту ПІВ.

Особливої уваги заслуговують наступні положення ст. 399 МК України.

У разі, якщо орган доходів і зборів на підставі даних митного реєстру об'єктів ПІВ, які охороняються відповідно до закону, виявляє ознаки порушення ПІВ щодо товарів, пред'явлених до митного контролю та митного оформлення, їх митне оформлення призупиняється, а товари підлягають розміщенню на складі цього органу (ч. 1 ст. 399 МК України).

Рішення про призупинення митного оформлення товарів на строк до 10 робочих днів і в разі необхідності продовження цього строку не більш як на 10 робочих днів приймає керівник органу доходів і зборів або особа, яка виконує його обов'язки.

Про факт пред'явлення цих товарів до митного оформлення повідомляється правовласник, декларант повідомляється про причини призупинення митного оформлення товарів.

У разі, якщо протягом зазначених строків до органу доходів і зборів, що призупинив митне оформлення товарів, не буде подано ухвалу суду про заборону вчинення певних дій у справі про порушення прав інте-

лектуальної власності або відповідне рішення іншого уповноваженого державного органу, то за відсутності ознак порушення митних правил товари, щодо яких було прийнято рішення про призупинення митного оформлення, підлягають митному оформленню в установленому порядку.

Правовласник та/або декларант можуть з дозволу органу доходів і зборів брати проби (зразки) товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення митного оформлення, і передавати їх на експертизу. Один примірник висновку, отриманого за результатами експертизи, подається органу доходів і зборів. Правовласник зобов'язаний забезпечити проведення такої експертизи (ч. ч. 12, 13 ст. 399 МК України).

Така конструкція правової норми, коли, по-перше, правовласник зобов'язаний забезпечити проведення експертизи, а, по-друге, правовласник та/або декларант можуть брати проби (зразки) товарів лише з дозволу органів доходів та зборів, є не досить вдалою. Реалізація обов'язку правовласника забезпечити проведення експертизи залежить від дозволу державного органу. При цьому не зазначено, що надання такого дозволу є обов'язком органу доходів і зборів.

Зрозуміло, що взяття проб (зразків) товарів – це такий процес, який повинен відбуватися під контролем та за участю представника органу доходів і зборів. Так, згідно з п. 6 ч. 1 ст. 356 МК України взяття проб (зразків) товарів здійснюється посадовими особами органу доходів і зборів у рамках процедур митного контролю та митного оформлення з метою одержання характеристик, визначальних для встановлення належності товарів до таких, що виготовлені з використанням об'єктів права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону. Взяття проб (зразків) товарів проводиться уповноваженими посадовими особами органу доходів і зборів на підставі вмотивованого письмового рішення керівника цього органу доходів і зборів або особи, яка виконує його обов'язки (ч. 2 ст. 356 МК України).

Проте від надання дозволу на взяття проб (зразків) органом доходів та зборів може в цілому залежати реалізація правовласником права на захист об'єкта ПІВ.

Також у разі, якщо протягом зазначених строків порушення прав інтелектуальної власності під час переміщення через митний кордон України товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення митного оформлення, буде підтверджене висновком експертизи, проведеної відповідним уповноваженим органом, то в установленому цим Кодексом порядку орган доходів і зборів порушує справу про порушення митних правил, а товари – безпосередні предмети правопорушення вилучаються (ч. 14 ст. 399 МК).

Отже, зазначені норми Митного кодексу України надають правовласнику два варіанти дій з метою захисту свого порушеного права з боку власника товару:

а) звернутися до відповідного суду (найчастіше господарського) з позовом про захист прав інтелектуальної власності та заявою про забезпечення позову шляхом заборони митному органу здійснювати митне оформлення відповідного товару. Мета цього заходу: 1) насамперед призупинення митного оформлення товарів до розгляду справи судом; 2) у перспективі – отримання судового рішення, яке б дозволило в примусовому порядку захистити права правовласника на об'єкт інтелектуальної власності;

б) відібрати проби (зразки) товару, митне оформлення якого призупинене, направити зразки для проведення експертизи та надати отриманий висновок митному органу. Мета цих заходів: отримання доказів для розгляду справи у суді, покладення адміністративної відповідальності за ст. 476 МК України, конфіскація товарів, що є предметом порушення митних правил.

При цьому зазначені варіанти не виключають один одного.

За загальними правилами, встановленими частинами другою та третьою ст. 357 МК України, дослідження (аналізи, експертизи) проводяться експертами спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, чи його відокремленого підрозділу або інших експертних установ (організацій), призначених органом доходів і зборів. Зазначені дослідження (аналізи, експертизи) проводяться з метою забезпечення здійснення митного контролю та митного оформлення і не є судовими експертизами. Призначення дослідження (аналізу, експертизи) в інших установах (організаціях) допускається лише у разі неможливості проведення дослідження (аналізу, експертизи) спеціалізованим органом з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, чи його відокремленим підрозділом або за заявою декларанта чи уповноваженої ним особи для підтвердження чи спростування результатів проведеного дослідження (аналізу, експертизи).

Департамент податкових та митних експертиз ДФС є спеціалізованим органом з питань експертизи та досліджень у системі територіальних органів Державної фіскальної служби. Проте експертиз, пов'язаних з інтелектуальною власністю, цей орган ДФС не проводить.

Тобто дослідження зразків товару на предмет порушення ПІВ є винятком із загального правила. І Митний кодекс не містить конкретного припису, в якому саме закладі або установі необхідно правовласнику замовити проведення експертизи.

Також важливим фактором є те, що таку експертизу необхідно провести в досить скорочені строки.

Як свідчить судова практика, експертні дослідження із зазначеного питання здійснювалися експертними установами, судовими експертами.

Вважаємо, що такі експертизи мають проводити саме судові експерти.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Підставою проведення судової експертизи за ст. 7-1 цього Закону є відповідне судове рішення чи рішення органу досудового розслідування, або договір з експертом чи експертною установою – якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб².

Наведені положення Закону України «Про судову експертизу» є результатом змін, внесених Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 2147-VIII від 03 жовтня 2017 року³.

Згідно з положеннями Цивільного процесуального кодексу України (ст. 102)⁴ та Господарського процесуального кодексу України (ст. 98)⁵ висновок експерта може бути підготовлений на замовлення учасника справи.

Ці норми дають можливість правовласнику замовляти висновки судових експертів, що їх можливо було б використовувати як підставу для порушення справи про порушення митних правил, так і як доказ під час розгляду справи в суді.

Про кожний випадок виявлення порушення митних правил уповноважена посадова особа органу доходів і зборів, яка виявила таке порушення, невідкладно складає протокол за формою, установленюю центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (ст. 494 МК України). Тобто, в разі наявності позитивного висновку експертизи, відповідно до якого посадова особа органу доходів і зборів дійде висновку про наявність порушення прав інтелектуальної власності, ця посадова особа складає протокол про порушення митних правил за ст. 476 МК України.

Доказами у справі про порушення митних правил є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку встановлюються наявність або відсутність порушення митних правил, винність особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Такі дані встановлюються:

1) протоколом про порушення митних правил, протоколами процесуальних дій, додатками до зазначених протоколів;

2) поясненнями свідків;

3) поясненнями особи, яка притягується до відповідальності;

4) висновком експерта;

5) іншими документами (належним чином завіреними їх копіями або витягами з них) та інформацією, у тому числі тими, що перебувають в електронному вигляді, а також товарами – безпосередніми предметами порушення митних правил, товарами із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортними засобами, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України (ст. 495 МК України).

Як свідчить судова практика, доказами у справах про порушення митних правил за ст. 476 МК України зазвичай є протокол про порушення митних правил, СМР, інвойс, контракт, специфікація, акт про відібрання зразків, експертний висновок.

Згідно з ч. 2 ст. 522 МК України справи про порушення митних правил за ст. 476 Кодексу розглядаються місцевими судами (суддями).

За ст. 487 МК України провадження у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до цього Кодексу, а в частині, що не регулюється ним, – відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

Тобто, розгляд справи про порушення митних правил за ст. 476 МК України здійснюється судом в частині, не врегульованій Митним кодексом України, за правилами Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Митним кодексом України встановлені певні особливості для розгляду справ про порушення митних правил судом.

Так, справа про порушення митних правил розглядається суддею: а) одноособово; б) за місцезнаходженням органу доходів і зборів, посадові особи якого здійснювали провадження у цій справі; в) у п'ятнадцятиденний строк з дня отримання судом (суддею) матеріалів, необхідних для вирішення справи.

У справі про порушення митних правил суддя, який розглядає справу, виносить одну з таких постанов:

1) про проведення додаткової перевірки;

2) про накладення адміністративного стягнення;

3) про закриття провадження у справі.

Відповідно до ч. 2 ст. 467 МК України адміністративне стягнення за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через шість місяців з дня вчинення правопорушення.

Зазвичай необхідною умовою настання адміністративної відповідальності та стягнення накладення адміністративного стягнення за ст. 476 МК України є наявність складу адміністративного правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Найчастіше суб'єктом цього адміністративного правопорушення є посадові особи юридичних осіб, які здійснюють переміщення товарів через митний кордон України з порушенням права інтелектуальної власності. Якщо переміщення здійснюється фізичною особою-підприємцем, то саме ця особа і є суб'єктом правопорушення та саме щодо неї складається протокол про порушення митних правил.

Предметом цього порушення є товари, що відповідають усім наступним критеріям: а) переміщуються через митний кордон України; б) містять об'єкти права інтелектуальної власності, а саме – об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення (зазначення походження товарів) та сорти рослин; в) призначені для виробничої або іншої підприємницької діяльності.

Товари, конфісковані за рішенням суду відповідно до ст. 476 цього Кодексу, підлягають безоплатній передачі для потреб лікувальних, навчальних закладів, закладів та установ соціально-культурної сфери, інших закладів та установ, що фінансуються за рахунок державного чи місцевих бюджетів, або переробці, утилізації чи знищенню (ч. 8 ст. 283 МК України).

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що адміністративна відповідальність, передбачена ст. 476 МК України, є важливим, актуальним та дієвим інструментом захисту ПІВ. Необхідною умовою застосування цієї відповідальності є проведення експертизи на стадії зупинення митного оформлення товарів митним органом. У разі порушення митним органом провадження за ст. 476 МК України остаточне рішення у справі приймається судом.

¹ Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

² Про судову експертизу : Закон України № 4038-XII від 23.02.1994 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

³ Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України № 2147-VIII від 03.10.2017 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19>

⁴ Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18.03.2004 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

⁵ Господарський процесуальний кодекс України № 1798-XII від 06.11.1991 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>

Резюме

Хамзін Т.Р. Деякі практичні аспекти застосування адміністративно-правової відповідальності за порушення митних правил за статтею 476 Митного кодексу України.

Проаналізовано деякі положення законодавства України стосовно практичного застосування адміністративної відповідальності за порушення митних правил за ст. 476 Митного кодексу України. Виявлено певні недоліки конструкції ст. 399 Митного кодексу України. Зроблено висновки щодо проведення експертизи з питань інтелектуальної власності, яка є підставою для оформлення протоколу про порушення митних правил за ст. 476 Митного кодексу України. Висвітлено деякі практичні аспекти судового розгляду справ про порушення митних правил за цією статтею.

Ключові слова: права інтелектуальної власності, Митний кодекс, об'єкти інтелектуальної власності, митний орган, переміщення товарів через митний кордон України.

Резюме

Хамзін Т.Р. Некоторые практические аспекты применения административно-правовой ответственности за нарушение таможенных правил за статьей 476 Таможенного кодекса Украины.

Проанализированы некоторые положения законодательства Украины относительно практического применения административной ответственности за нарушение таможенных правил за ст. 476 Таможенного кодекса Украины. Выявлены определенные недостатки конструкции ст. 399 Таможенного кодекса Украины. Сделаны выводы относительно проведения экспертизы по вопросам интеллектуальной собственности, которая является основанием для оформления протокола о нарушении таможенных правил за ст. 476 Таможенного кодекса Украины. Освещены некоторые практические аспекты судебного разбирательства дел о нарушении таможенных правил за этой статьей.

Ключевые слова: права интеллектуальной собственности, Таможенный кодекс, объекты интеллектуальной собственности, таможенный орган, перемещение товаров через таможенную границу Украины.

Summary

Khamzin T. Some practical aspects of application administrative-legal responsibility for the mistress of customs rules according to article 476 of the Customs code of Ukraine.

It was considered some practical aspects of Ukraine legislation according practical application of the administrative responsibility for the violation of customs rules according to the article 476 of the Customs Code of Ukraine. It was revealed some defects of the construction of the article 399 of the Customs Code of Ukraine. It was made conclusions about the expertise on the intellectual property questions, which is the base for the drafting of the protocol of the violation of the customs rules according the article 476 of the Customs Code of Ukraine. It was covered some practical aspects of the court hearing the cases by the violation of the customs rules according above mentioned article.

Key words: intellectual property rights, Customs Code, items of intellectual property, customs authority, movement of goods across the customs border of Ukraine.